

การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์
ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
Management of Welfare Education According to Four Saṅghavattthu
of Monks in Manjakiri District, Khon Kaen Province

¹พระครูสารปิยธรรม (สุริยา ปิยธมฺโม), ²พระศรีสัจญาณมุนี, ³พูนศักดิ์ กมล

¹Phrakhrusarapiyatham (Suriya Piyadhammo), ²Phrasrisatchyanamuni

³Poonsak Kamol

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Chaiyaphum Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: Aa0847978562@gmail.com

Received: June 15, 2025; Revised: June 30, 2025; Accepted: July 07, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 2) ศึกษาการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น 3) การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการจัดเก็บข้อมูลในการรวมข้อมูล และจากการสัมภาษณ์กลุ่มพระสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน โดยมีผู้ปกครองเจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบล จำนวน 10 รูป พร้อมผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการเจาะจงตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรีได้ดำเนินการในด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยการจัดตั้งศูนย์การศึกษาในวัด การให้ทุนการศึกษา, การฝึกทักษะวิชาชีพ และการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนและประชาชนในชุมชน, การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น มีผลที่สำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนและชุมชนในพื้นที่ ซึ่งสามารถสรุปผลได้ตามข้อประสงค์หลักของการศึกษาทั้ง 3 คณะสงฆ์ได้ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (การให้), ปิยวาจา (คำพูดที่ไพเราะ), อตถจริยา (การกระทำที่มีประโยชน์) และสมานัตตตา (การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์) ในการพัฒนาการศึกษาในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ, การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาในหลายด้าน ทั้งในด้านการศึกษา คุณธรรม และการพัฒนาชุมชน การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแนวทางในการช่วยเหลือและพัฒนาการศึกษาอย่างครบวงจรทำให้เยาวชนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การศึกษาสงเคราะห์, หลักสังคหวัตถุ 4, อำเภอมัญจาคีรี

Abstract

The research had three objectives as follows: 1) to study the management of the welfare education of the monks according to four Saṅgahavatthu, 2) to study the management of the welfare education of the monks in Manjakiri District, Khon Kaen Province, and 3) to study the management of the welfare education according to four Sangahavatthu of the monks in Manjakiri District, Khon Kaen Province. It was the qualitative research, collecting data and interviewing 20 monks in Manjakiri District, Khon Kaen Province: 10 ruling monks and 10 others involved.

The results found that: The management of the welfare education of the monks according to four Saṅgahavatthu in Manjakiri District, Khon Kaen Province effected the development of youths and community in the region, which can be summarized in three main purposes of education. The monks used the principle of four Saṅgahavatthu: Dāna (giving), Piyavaca (Kindly speech), Atthcariya (useful conduct), and Samānattatā (harmonious living together) to develop effective education in community by giving scholarship and necessities to the need, using the inspiring words in Dhamma teaching and studying, and participating in community to hold educational activities and to develop life skills. The monks in Manjakiri District managed the welfare education, forming educational centers in the temple compounds, giving scholarship, training vocational skills, holding various activities to support education and develop life quality of youths and people in the community. The management of the welfare education of the monks in Manjakiri District, Khon Kaen Province according to four Saṅgahavatthu caused the development in many aspects such as education, moral and community development. Four Saṅgahavatthu is said to help develop education in all aspects, educating the youths very well so as to develop themselves for the better future in the strong and harmonious community.

Keywords: Management, welfare education, The four principles of social welfare, Manchakhiri District.

บทนำ

สมัยพุทธกาล การบริหารจัดการขององค์กรสงฆ์มีหลักการที่ใช้บริหาร คือ พระธรรมวินัย ภายหลังพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ได้เกิดปัญหาอุปสรรคความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในการบริหารจัดการองค์กรปกครองคณะสงฆ์โดยพระเถรานุเถระทั้งหลายในสมัยนั้นได้ทำปฐมสังคายนา ทศยสังคายนา และตติยสังคายนาตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อใดการบริหารจัดการกิจการในองค์กร ปกครองคณะสงฆ์เกิดความไม่เรียบร้อยภายในองค์กรปกครองคณะสงฆ์หรือมีภัยอันตรายจากภายนอก จนเป็นเหตุขัดข้องอย่างรุนแรง เมื่อนั้นการบริหารจัดการกิจการในองค์กรปกครองคณะสงฆ์ จำเป็นต้อง พึงพาอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหาอุปสรรคให้ เช่น ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นต้น พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในประเทศอินเดียและกระจายไปสู่ประเทศต่างๆ โดยได้รับการสนับสนุน อุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ในอดีตที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่องและโดยเคารพศรัทธาอย่างหาประมาณมิได้ ส่วนประเทศไทยเรานั้นได้นับถือพระพุทธศาสนามาเป็นเวลานาน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.5) พระองค์ทรง

ถวายความอุปถัมภ์จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ครั้งแรกโดย การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ รัตนโกสินทร์ศก 121 ภายหลังจากต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล (ร.8) ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 โดยยกเลิกฉบับแรกนั้น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

การบริหารสังคัมที่พระพุทธเจ้าทรงจัดตั้งขึ้นเป็นสังคัมตัวอย่าง คือ สังคัมสงฆ์ โดยมีพระพุทธเจ้า ทรงดำรงตำแหน่งเป็นพระธรรมราชาเป็นผู้บริหารสูงสุดในองค์กรสงฆ์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เราเป็น พระราชา นั่นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/8/9) และทรงวางแนววิธีในการบริหาร จัดการตามแนวพระพุทธศาสนาว่า พุทธวิธีการบริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยผู้บริหาร เองจะต้องประพฤติธรรมและใช้ ธรรมเป็นหลักในการบริหาร และต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยพึงสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์สุขที่ ยิ่งใหญ่กว่าเพราะเสียสละ ประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่ ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่” (ม.ม. (ไทย) 13/609/554) เมื่อกล่าวถึงการปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จึงต้องยึดถือมั่นในพระธรรมวินัยเป็น หลัก เพราะพระธรรมวินัยเป็นทั้งโครงสร้างเป็น หัวจักรใหญ่และเป็นการจัดสภาพสังคัมสงฆ์ให้เกิดความ เรียบร้อยเป็นการพัฒนาบุคลากรในสังคัมด้วย ทุกคนจะรู้จักหน้าที่ของตนเอง

การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ในมุมมองของคณะสงฆ์ จัดเป็นหลักในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ ผ่านการปกครองคณะสงฆ์โดยหลัก คือ การปกครองตามธรรมวินัย และให้กฎหมายหรืออำนาจ รัฐเป็นหลักสนับสนุน โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงประเทศไทย โดยเฉพาะเมื่อรัชกาลปัจจุบันได้ทรงตรา พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งสองฉบับนี้ เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักในการ จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วย และต่อมาก็ได้กำหนดให้มีเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย (เฉลิมพล โสมอินทร์, 2546)

คณะสงฆ์ได้มีบริหารจัดการภายใต้หลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างไร ซึ่งมีความสำคัญใน การสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชุมชนและสังคัมในพระพุทธศาสนาที่เป็นการ ปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในความเรียบร้อยติงามและปลอดภัย ส่วนการบริหาร จะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการที่จะประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรม และใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร และต้องตระหนักถึงประโยชน์ ส่วนรวมเป็นที่ตั้งพึงสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์สุข ที่ยิ่งใหญ่เพราะเสียสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุข ที่ยิ่งใหญ่” (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

คณะสงฆ์อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานด้านการศึกษา สงเคราะห์ของพระสงฆ์ในประเทศไทย โดยมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาแก่ประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส พระสงฆ์ในอำเภอเมืองจันทบุรีมีบทบาทในการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา การให้ทุนการศึกษา การจัดหาอุปกรณ์การเรียน และการอบรมให้ความรู้ด้านการดำเนินชีวิตและหลักธรรมคำสอน เพื่อสนับสนุนการศึกษาของประชาชน อำเภอเมืองจันทบุรีได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและคณะสงฆ์ แต่ยังมีอุปสรรคบางประการ เช่น การขาด

การสนับสนุนจากภาครัฐและคณะสงฆ์ การขาดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ การศึกษา และการขาดความร่วมมือจากชุมชนในการจัดการศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวัดในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ตามหลักพระพุทธศาสนา” เพื่อต้องการทราบถึงหลักการและรูปแบบความต้องการในการบริหารในด้านต่างๆ ตลอดจนแนวทางในการบริหารกิจการพระสงฆ์และคณะสงฆ์เพื่อนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดและปฏิบัติอย่างถูกต้องในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยภาพรวมพระสงฆ์และคณะสงฆ์ พร้อมกับหน่วยงานของประชาชนรวมเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นฐานข้อมูลสำคัญด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสนับสนุนการกิจการของคณะสงฆ์ ให้มีประสิทธิภาพ พร้อมกับเป็นสถาบันหลักทางด้านการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี

จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยได้มีการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) แนวทางการศึกษาในการจัดเก็บข้อมูลอันประกอบด้วย การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) เป็นข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บข้อมูลด้านปฐมภูมิ (Primary data) โดยจัดเก็บข้อมูลในกลุ่มของวัดที่อยู่ในพื้นที่อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 รูป/คน ด้วยวิธีการเจาะจง 10 รูป/คน ในประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัยรวมเป็นจำนวน 20 รูป/คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ แผนพัฒนา และฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งสืบค้นงานวิจัย (Data sources) เพื่อใช้ในการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้มีการลงพื้นที่สัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลที่ต้องการจากกลุ่มเจาะลึก (in-depth interview) เป็นข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) จัดเก็บข้อมูลในการรวมข้อมูล และจากการสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าอาวาส ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน โดยมีผู้ปกครอง เจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบล จำนวน 10 รูป พร้อมผู้เกี่ยวข้องในการบริหารวัดอีก จำนวน 10 พื้นที่ทำการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยไว้ที่ ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

สรุปผลการวิจัย

การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้วยการวางระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกของสังคมได้อยู่ร่วมกันท่าหน้าอย่างปกติสุข รวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชน ให้เกิดการอยู่ร่วมกันและปฏิบัติตามนโยบายของรัฐอย่างถูกต้อง ตลอดจนการพยายามสร้างรูปแบบ การปกครองที่จะกำจัดคนเลวให้น้อยที่สุด โดยพยายามให้เกิดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมโดย ไม่มีการใช้อำนาจหรือการลงโทษมาบังคับให้ทำหรือปฏิบัติตาม (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549) พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก เป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลกและสันติภาพแห่งโลกสากล สมดังพระดำริที่จะส่ง พระอรหันต์สาวก 60 รูป ออกไปเผยแผ่พุทธธรรมให้ชาวโลกได้รับรู้ จึงได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า “จรถ ภิกษเว จาริก พุทฺชนฺหิตาย พุทฺชนฺสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसान แผลวํ ภิกษุทั้งหลาย เธอจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์ และความสุข แก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เหล่าพวเทพและมนุษย์ และให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่พระองค์ทรงประสงค์ (พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร, 2547) การส่งเสริมและพัฒนาสนับสนุนและพัฒนานักเรียนทั้งด้าน การศึกษาและทักษะชีวิตการป้องกันและแก้ไขปัญหายช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาและป้องกัน ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น การส่งต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อสนับสนุนการดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่องหลักพรหมวิหารประกอบด้วย เมตตา (ความรัก), กรุณา (ความสงสาร), มุทิตา (ความยินดี) และ อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง) ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการดูแลนักเรียนได้ดังนี้ (วาสนา จินดาสวัสดิ์, 2564)

การศึกษาสงเคราะห์ทางพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการพัฒนาทั้งด้าน วิชาการและด้านจิตใจของบุคคล โดยไม่เพียงแต่การให้ความรู้ในด้านวิชาการ แต่ยังรวมถึงการส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างสังคมที่ดีและยั่งยืน ดังนั้น การเสนอแนวทางการศึกษาสงเคราะห์ทาง พระพุทธศาสนาสามารถดำเนินการได้ในหลายมิติ ดังนี้:

การศึกษาสงเคราะห์ผ่านการศึกษาและอบรมทางวิชาการ การจัดการศึกษาภายในวัด: การจัดตั้ง ศูนย์การศึกษาในวัด เพื่อให้เด็กและเยาวชนในชุมชนที่ไม่มีโอกาสศึกษาสามารถเข้ารับการเรียนรู้ ทั้งในด้าน วิชาการและวิชาชีพ เช่น การเปิดคอร์สเรียนหนังสือ การสอนวิชาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน เช่น การเกษตร หรือการฝึกอบรมฝีมือ การให้ทุนการศึกษา การจัดให้มีการมอบทุนการศึกษาแก่เด็ก นักเรียนที่ขาดแคลนในชุมชน เพื่อให้พวกเขามีโอกาสในการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดการ เรียนรู้วิถีธรรมะ: การส่งเสริมการศึกษาธรรมะควบคู่ไปกับการเรียนวิชาการ เพื่อเสริมสร้างทักษะทาง จิตใจและจิตสำนึกทางศีลธรรมในตัวเด็กและเยาวชน

การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมการฝึกสติสมาธิ: การฝึกสมาธิและการเจริญสติเป็นหนึ่งใน เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน โดยจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสงบภายใน จิตใจเข้มแข็ง และสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้ การสอนศีลธรรมและจริยธรรม: การสอนหลักธรรมคำสอน ของพระพุทธเจ้าที่เน้นการสร้างคุณธรรม เช่น การรักษาศีล, การทำบุญ, การแสดงความเมตตาและกรุณา ต่อผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่ดี การสร้างจิตสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่น: การส่งเสริม การให้และการช่วยเหลือในชุมชนเป็นสิ่งที่ช่วยปลูกฝังคุณธรรมในตัวเยาวชน โดยการทำกิจกรรม สาธารณะหรือการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

การส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตการฝึกอบรมอาชีพ: การจัดโปรแกรมการฝึกอบรมในด้าน อาชีพต่างๆ เช่น การทำเกษตรกรรม การทำอาหาร การตัดเย็บ การซ่อมแซม เป็นต้น เพื่อให้เยาวชนมี

ทักษะในการประกอบอาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคตการส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีความรับผิดชอบ: การฝึกฝนเยาวชนให้มีจิตสำนึกที่ดีในการรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ผ่านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชีวิต เช่น การบริหารเวลา การวางแผนการศึกษาและการทำงาน การส่งเสริมการรักษาสุขภาพ

การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษา: การมอบทุนการศึกษาและเครื่องมือการเรียนให้แก่เด็กที่ด้อยโอกาส รวมถึงการจัดหาหนังสือเรียนหรือเครื่องมือในการศึกษาต่างๆ การแจกจ่ายสิ่งของจำเป็น: การจัดกิจกรรมการช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาภัยธรรมชาติหรือผู้ที่ตกอยู่ในสภาวะยากจน เช่น การแจกข้าวสาร อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น การสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือในชุมชน: การส่งเสริมความร่วมมือในชุมชนในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส โดยการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งในชุมชน เพื่อช่วยกันดูแลและให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกในชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือ

การสร้างความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันในสังคมการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน: การจัดกิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญร่วมกัน การจัดพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีในชุมชน การปลูกฝังความรักและการเคารพในความแตกต่าง: การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติภาพและยอมรับความแตกต่างในด้านชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดสังคมที่มีความเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน

การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ การให้: การจัดหาทุนการศึกษาและสนับสนุนวัสดุการเรียนให้แก่ผู้ขาดแคลน คำพูดที่ไพเราะ การใช้คำพูดที่ดีในการสอนและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน การกระทำที่มีประโยชน์ การส่งเสริมให้ผู้เรียนทำดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ การสร้างความร่วมมือและความสามัคคีในชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมร่วมกัน การศึกษาสงเคราะห์ทางพระพุทธศาสนานั้นไม่เพียงแต่ให้ความรู้ด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังมีมุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมในตัวบุคคลผ่านการฝึกสติ สมาธิ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การสอนศีลธรรมและการฝึกทักษะชีวิต เพื่อสร้างคนที่มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมให้มีความสงบสุขและยั่งยืน

การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น แนวทางการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในด้านการศึกษาและการสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคม คณะสงฆ์สามารถมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนด้วยแนวทางต่างๆ ที่สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ดังนี้

การจัดตั้งศูนย์การศึกษาภายในวัดการเปิดโรงเรียนในวัด: คณะสงฆ์สามารถจัดตั้งโรงเรียนในวัดเพื่อให้การศึกษาทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพแก่เด็กและเยาวชน โดยสามารถใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการศึกษา และสร้างสถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการศึกษาที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการและการสอนธรรมะการสอนวิชาชีพ: การฝึกอบรมทักษะวิชาชีพ เช่น การทำเกษตรกรรม การทำอาหาร หรือการเย็บผ้า ช่วยให้เยาวชนมีทักษะที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ การให้ทุนการศึกษาการมอบทุนการศึกษา คณะสงฆ์สามารถจัดให้มีทุนการศึกษาให้กับเด็กๆ หรือเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยการให้ทุนนี้สามารถใช้ในการเรียนการศึกษาในระดับต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนมีโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การมอบสิ่งของจำเป็น: คณะสงฆ์สามารถช่วยเหลือเด็กๆ หรือครอบครัวที่ยากจนด้วยการมอบอุปกรณ์การเรียน เช่น หนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน หรือเครื่องใช้ต่างๆ ที่จำเป็นในการศึกษาของเยาวชน การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

การสอนธรรมะและศีลธรรม: คณะสงฆ์ควรเป็นแหล่งสอนธรรมะและหลักการของพระพุทธศาสนา โดยการสร้างคอร์สเรียนธรรมะพื้นฐาน หรือการบรรยายธรรมเพื่อปลูกฝังจิตใจที่ดีให้กับประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนการส่งเสริมการทำบุญและการช่วยเหลือผู้อื่น: การสอนให้เยาวชนและประชาชนรู้จักการทำบุญ การให้ทาน และการช่วยเหลือผู้อื่น จะช่วยสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและความเมตตาการสร้างทักษะชีวิตและการพัฒนาจิตใจการฝึกสมาธิและการเจริญสติ: คณะสงฆ์ควรจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ประชาชนและเยาวชนฝึกสมาธิ เช่น การจัดค่ายธรรมะหรือการทำสมาธิร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างสติและสมาธิในการดำเนินชีวิตการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต: การจัดอบรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การฝึกการจัดการเวลา การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ หรือการแก้ปัญหา จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความสามารถในการดำเนินชีวิตของประชาชนการช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสการแจกจ่ายสิ่งของจำเป็น: คณะสงฆ์สามารถช่วยเหลือผู้ยากไร้ในชุมชน โดยการแจกจ่ายข้าวสาร อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส: คณะสงฆ์สามารถจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสที่อาจไม่ได้รับการศึกษาในระบบการศึกษาปกติ เช่น การเปิดชั้นเรียนสำหรับผู้ใหญ่ที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรต่างๆ การร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน: คณะสงฆ์สามารถร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาหรือการพัฒนาชุมชนร่วมกัน เช่น การเปิดอบรมวิชาชีพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาการสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือ: การร่วมมือกับองค์กรต่างๆ เช่น องค์กรการกุศล องค์กรพัฒนาเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือแก่ชุมชน

การส่งเสริมการพัฒนาเชิงองค์รวมการพัฒนาเชิงสังคม: การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสมานฉันท์ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเยาวชนและสังคมการพัฒนาจิตวิญญาณและร่างกาย: คณะสงฆ์สามารถส่งเสริมการพัฒนาจิตใจและร่างกายผ่านกิจกรรมที่มีทั้งการฝึกสมาธิและการออกกำลังกาย เช่น การเดินจงกรม การทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการพัฒนาทั้งด้านการศึกษา คุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งการสร้างทักษะชีวิตเพื่อช่วยให้เยาวชนและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการใช้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาจิตใจและการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล คณะสงฆ์สามารถมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสุขและยั่งยืน

การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม โดยมีหลักการที่สำคัญ 4 ประการ คือ ทาน (การให้), ปิยวาจา (คำพูดที่ไพเราะ), อัตถจริยา (การกระทำที่มีประโยชน์) และสมาคม (การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์) หลักสังคหวัตถุ 4 เหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาคุณธรรมในชุมชนและสังคมได้อย่างยั่งยืนการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ เป็นการนำหลักธรรมในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมและส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการศึกษาและการสร้างคุณธรรม คณะสงฆ์สามารถช่วยพัฒนาทั้งการศึกษาและคุณธรรมของเยาวชนและประชาชนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น” มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาการบริหารจัดการสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
2. ศึกษาหลักการจัดการของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรีต่อการพัฒนาพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ
3. ศึกษาหลักอภิธานิยธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรีในการจัดการคณะสงฆ์
4. การศึกษาหลักอภิธานิยธรรมในการจัดการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
5. บทบาทของหลักอภิธานิยธรรมในการบริหารจัดการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณีคณะสงฆ์อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
6. การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิยธรรมในการจัดการคณะสงฆ์ระดับอำเภอ: กรณีศึกษาอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

องค์ความรู้ที่ได้

สรุปองค์ความรู้จากการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการศึกษาสงเคราะห์ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรีจังหวัดขอนแก่น ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยผ่านการให้โอกาสทางการศึกษา (ทาน), การใช้คำพูดที่สร้างแรงบันดาลใจ (ปิยวาจา), การลงมือทำ ในกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต (อตถจริยา), และการเสริมสร้างความร่วมมือในชุมชน (สมาคม) ซึ่งทั้งหมดนี้ ทำให้เกิดการพัฒนาด้านการศึกษาและคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ คณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและส่งเสริมคุณธรรมในชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมการศึกษา, การให้ทุนการศึกษา, การส่งเสริมทักษะวิชาชีพ, การสอนธรรมะ และการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน คณะสงฆ์ใช้แนวทางที่หลากหลายและสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาในการพัฒนาเยาวชนและชุมชน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและโอกาสที่ดีกว่าให้กับประชาชนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2549). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เฉลิมพล โสมอินทร์. (2546). *ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร). (2547). *คม ชัด ลึก เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เลี้ยงช้าง.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วาสนา จินดาสวัสดิ์. (2564). ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4. *วารสารบรรณการศึกษาศาสตร์และมนุษยสังคมศาสตร์*. 2(2), 33-40.

